

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U004712

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 20-08-2026

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової про видачу диплома №90-асп від 29.09.2026 р.

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Попова Наталія Олегівна

2. Nataliia Popova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 034

Назва наукової спеціальності: Культурологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 034 Культурологія

Дата захисту: 14-09-2026

Спеціальність за освітою: 034 Культурологія

Місце роботи здобувача: Організація відсутня

Код за ЄДРПОУ: 0000000000

Місцезнаходження: 00000, Київ, 00000, Україна

Форма власності: Змішана

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 16139

Повне найменування юридичної особи: Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової

Код за ЄДРПОУ: 02214254

Місцезнаходження: вул. Новосельського, Одеса, 65023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та стратегічних комунікацій України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової

Код за ЄДРПОУ: 02214254

Місцезнаходження: вул. Новосельського, Одеса, 65023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та стратегічних комунікацій України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.11, 18.41, 18.41.11, 18.01

Тема дисертації:

1. Звук як екологічний медіум у мистецтві XX–XXI століть
2. Sound as an Ecological Medium in the Art of the 20th–21st Centuries

Реферат/анотація:

1. Сучасна гуманітаристика дедалі частіше звертається до проблем взаємодії людини й природного середовища, що зумовлено не лише загостренням глобальної екологічної кризи, а й переосмисленням місця людини у світі. Техногенна модель цивілізації, заснована на принципах безперервного виробництва, інформаційного прискорення та споживання, поступово руйнує традиційні форми взаємодії людини з природою. Внаслідок цього ми спостерігаємо втрату цілісного сприйняття світу, відчуження від природного середовища та послаблення культурних механізмів формування екологічної свідомості. У цьому контексті особливої актуальності набуває осмислення звуку як феномена, що відкриває альтернативний спосіб взаємодії людини зі світом. На відміну від візуальної культури, звук існує у взаємодії джерела, середовища та слухача, а тому здатний виступати медіумом співбуття, міжвидової комунікації, формування екологічної культури. Саме цим зумовлена актуальність дисертаційного дослідження, присвяченого культурологічному

осмисленню звуку як екологічного медіуму у мистецтві XX–XXI століть. Метою дисертації є культурологічне обґрунтування звуку як екологічного медіуму та виявлення особливостей його функціонування у музичному мистецтві XX–XXI століть. У дослідженні запропоновано комплексний підхід до аналізу звуку, що поєднує культурологічну, музикознавчу, філософську та екософську перспективи. Це дозволяє розглядати звук не лише як фізичне або художнє явище, а як форму взаємодії людини, природи й культури, через яку формується сучасна екологічна свідомість та культура слухання. Теоретичним підґрунтям дослідження стало культурологічне осмислення феномена звуку, здійснене на основі культурологічних праць вітчизняних науковців О. Маркової, В. Чернеця, Г. Волкової та ін., а також філософських концепцій Піфагора, Арістотеля, І. Канта, Й. В. Гете, Г. Сковороди, В. Вернадського та А. Несса. Аналіз природної організації звуку, символіки музичного мислення, української інтелектуальної традиції, ноосферної концепції та екософії дозволив простежити еволюцію уявлень про звук – від фізичного феномена до універсального культурного принципу, що забезпечує взаємодію людини, природи й культури. Обґрунтовано, що екологічний потенціал звуку полягає у його здатності формувати нову культурну парадигму, в якій слухання постає способом співбуття та пізнання світу. У роботі доведено, що обертоновий звукоряд є не лише природною акустичною закономірністю, а й фундаментом формування європейського музичного мислення. Показано, що символіка консонансу, гармонії та числових пропорцій, започаткована піфагорійською традицією, набула онтологічного, релігійного й культурного значення, перетворивши звук на одну з універсальних моделей осмислення світу. Обґрунтовано, що еволюція музичного мислення – від середньовічної символіки гармонії до утвердження терцової системи Нового часу – відображає зміну світоглядних моделей взаємодії людини з природою. У дисертації показано, що одним із найважливіших проявів екологічного повороту в мистецтві другої половини XX століття стало переосмислення звукового досвіду «нелюдських» істот. На основі праць Р. Брайдотті, Ж. Дерріди, Д. Мартінеллі, Р. Пейна, Д. Ротенберга та інших дослідників проаналізовано трансформацію культурного статусу китового голосу – від біологічного сигналу до самостійного естетичного, комунікативного та культурного феномена. Встановлено, що відкриття складної структури китових вокалізацій стало одним із чинників перегляду антропоцентричних уявлень про мову, комунікацію та музичність. В музичних інтерпретаціях китового голосу композитори та саунд-художники Дж. Крам, Дж. Кейдж, А. Пеніто, Д. Ротенберг та ін. вдаються не до наслідування природного звучання, формують нову художню модель взаємодії людини й «нелюдського» світу. Аналіз творів «Vox Balaenae», «Litany for the Whale», «Response to the Humpback Whale» та сучасних звукових інсталяцій дозволив показати, що природний звук поступово втрачає статус об'єкта художньої репрезентації та отримує роль рівноправного учасника мистецького процесу. У цьому контексті музика постає простором міжвидового діалогу, а слухання – способом подолання антропоцентричної моделі культури.

2. Contemporary humanities are increasingly addressing issues of the interaction between humans and the natural environment, driven not only by the intensification of the global environmental crisis but also by a rethinking of humanity's place in the world. The technogenic model of civilization, based on the principles of continuous production, the acceleration of information, and consumption, is gradually destroying traditional forms of human interaction with nature. As a result, we are witnessing a loss of a holistic perception of the world, alienation from the natural environment, and a weakening of the cultural mechanisms that shape ecological consciousness. In this context, the conceptualization of sound as a phenomenon that opens up an alternative way for humans to interact with the world takes on particular relevance. Unlike visual culture, sound exists in the interaction between the source, the environment, and the listener, and is therefore capable of serving as a medium for coexistence, interspecies communication, and the formation of an ecological culture. This is precisely what determines the relevance of this dissertation, which is devoted to a cultural studies analysis of sound as an ecological medium in the art of the 20th – 21st centuries. The aim of the dissertation is to provide a cultural studies justification for sound as an ecological medium and to identify the characteristics of its functioning in the musical art of the 20th – 21st centuries. The study proposes a comprehensive approach to the analysis of sound, combining cultural studies, musicology, philosophy, and ecosophy perspectives. This allows us to view sound not merely as a physical or artistic phenomenon, but as a form of interaction between humans, nature, and culture, through which

contemporary ecological consciousness and a culture of listening are shaped. The theoretical foundation of the study is a cultural studies-based interpretation of the phenomenon of sound, drawn from the works of Ukrainian scholars such as O. Markova, V. Chernets, G. Volkova, and others, as well as the philosophical concepts of Pythagoras, Aristotle, I. Kant, J. W. Goethe, H. Skovoroda, V. Vernadsky, and A. Ness. An analysis of the natural organization of sound, the symbolism of musical thought, the Ukrainian intellectual tradition, the noospheric concept, and ecosophy made it possible to trace the evolution of conceptions of sound – from a physical phenomenon to a universal cultural principle that facilitates the interaction of humanity, nature, and culture. It is argued that the ecological potential of sound lies in its ability to shape a new cultural paradigm, in which listening emerges as a means of coexistence and understanding the world. The study demonstrates that the overtone scale is not only a natural acoustic pattern but also the foundation for the formation of European musical thought. It is shown that the symbolism of consonance, harmony, and numerical proportions, initiated by the Pythagorean tradition, acquired ontological, religious, and cultural significance, transforming sound into one of the universal models for understanding the world. It is argued that the evolution of musical thought—from medieval symbolism of harmony to the establishment of the third-based system in the Modern Era—reflects a shift in worldview models of human interaction with nature. The dissertation demonstrates that one of the most significant manifestations of the ecological turn in art during the second half of the 20th century was the reinterpretation of the auditory experience of “non-human” beings. Based on the works of R. Braidotti, J. Derrida, D. Martinelli, R. Payne, D. Rotenberg, and other researchers, the dissertation analyzes the transformation of the cultural status of the whale’s voice—from a biological signal to an independent aesthetic, communicative, and cultural phenomenon. It has been established that the discovery of the complex structure of whale vocalizations became one of the factors leading to a reevaluation of anthropocentric notions of language, communication, and musicality. In their musical interpretations of the whale’s voice, composers and sound artists such as J. Crumb, J. Cage, A. Penito, D. Rotenberg, and others do not merely imitate natural sounds but instead create a new artistic model of interaction between humans and the “non-human” world. An analysis of the works “Vox Balaenae,” “Litany for the Whale,” “Response to the Humpback Whale,” and contemporary sound installations demonstrates that natural sound is gradually losing its status as an object of artistic representation and is assuming the role of an equal participant in the artistic process. In this context, music emerges as a space for interspecies dialogue, and listening as a means of overcoming the anthropocentric model of culture.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Попова Н. Екологія музики як модель осмислення звукового середовища культури. *Fine Art and Culture Studies*, (6), 2025. С. 428–435.
- Попова Н. Саундскейп як модель аудіокультури в концепції акустичної екології. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 94, том 2, 2025. С. 138–144.
- Левицька, Т. Ф., & Попова, Н. О. (2026). Звук як екологічний простір комунікації в мистецтві XX–XXI ст. *Культурологічний альманах*, (2), 474–481.
- Попова Н. Лімінальна зона: дослідження феномена перехідних станів у культурі та суспільстві. *Захід – Схід: культура і мистецтво на грані зміни поколінь. До 110-річчя Одеської консерваторії і до 20-річчя кафедри теоретичної та прикладної культурології ОНМА імені А. В. Нежданової* : зб. тез. Одеса :

«Астропринт», 2023. С. 120–124

- Попова Н. Конструктивно-комбінаторний метод музикознавця-композитора І. Б. Пясковського у побудові виконавської інтерпретації. Трансформація музичної культури і освітньої діяльності: традиція в сучасності. До 110-річчя Одеської консерваторії і 25-річчя конференції. Пам'яті видатних науковців і музикантів України, на пошану творчого універсалізму О. В. Козаренка присвячується: тези та матеріали Міжнародної науково-творчої конференції. Одеса : «Астропринт», 2023. С. 104-106.
- Попова Н. «Голос кита» Джорджа Крама у символізації протиставлення природи та космізму цивілізаційним спотворенням світу. Трансформація музичної освіти: культура, мистецтво. Одеса і модерн. Пам'яті В. Фемеліди, С. Орлова: матеріали і тези Міжнародної конференції-фестивалю. Одеса : «Астропринт», 2025. С. 165–167.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Левицька Тетяна Федорівна

2. Tetiana F. Levytska

Кваліфікація: к. мист., доц., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової

Код за ЄДРПОУ: 02214254

Місцезнаходження: вул. Новосельського, Одеса, 65023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та стратегічних комунікацій України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шман Світлана Юріївна

2. Svitlana Shman

Кваліфікація: к.культурол.н., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва

Код за ЄДРПОУ: 02214952

Місцезнаходження: Жилянська, Київ, 01032, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Кравченко Анастасія Ігорівна

2. Anastasiia I. Kravchenko

Кваліфікація: д. мист., доцент, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6706-7937

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України

Код за ЄДРПОУ: 26167849

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01133, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія мистецтв України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Волкова Галина Вікторівна

2. Galina Volkova

Кваліфікація: д.філософ, 034

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5163-0120

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової

Код за ЄДРПОУ: 02214254

Місцезнаходження: вул. Новосельського, Одеса, 65023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та стратегічних комунікацій України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Андросова Дар'я Володимирівна

2. Daria Androsova

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової

Код за ЄДРПОУ: 02214254

Місцезнаходження: вул. Новосельського, Одеса, 65023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури та стратегічних комунікацій України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Шевченко Лілія Михайлівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Шевченко Лілія Михайлівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Черноіваненко Алла

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна